



Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De BB. Nidgario Et Adalberone Episcopis Augustæ Vindelicorum Sylloge.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

arctora
C. B.

verit Sancta, haud obscure significat Molanus. Verum, cum id ita sit, unde ergo, Sanctam in sacello seu templo, Cameraco haud procul nomini ejus nuncupato, quiescere, Saussayus habuit compertum? Id enimvero, nisi forsitan rem vel ex ignotis mihi ecclesiae Cameracensis tabulis acceperit, vel e conjectura, a cultu, quo Sancta ibidem gaudet, repetita, collegerit, edicendo haud sum.

nec aliunde
melius, quam
ex his inno-
sescit,

3 Neque enim ulla, quorum ope id praestem, S. Ollae Acta inveniuntur; etsi autem praeter supra laudatos hagiologos alii adhuc sint, qui S. Ollam hodie quoque in Fastis sacris, a se concinnatis, memorent; hi tamen nullam omnino de loco, quo Sancta quiescat, mentionem institunt, nec alia ulla, quae vel id faciant, vel quampiam aliam de S. Olla notitiam, ulcumque notatu dignam, praebent, documenta reperire quivi. Diligentissime interim hunc in finem scriptores omnes, penes nos exstantes, qui de rebus Cameracensibus tractant, evolvi; verum oleum et operam perdidit. Hi nihil omnino suppeditant, quo vel ipsamet Sancta, vel locus, quo quiescit, vel res quaecumque aliae, ad eam spectantes, notiores, quam e supra laudatis hagiologis, evadant. Hinc in tanta litterariorum, quae de S. Olla apposite tractent, monumentorum penuria Cameracum ad clarissimum dominum Mutte, rerum historicarum ac praesertim earum, quae ad archidiececesim Cameracensem spectant, peritissimum, scribendum curavi, ampliorem de S. Olla notitiam a viro sagacissimo sperans; verum is, haud multum lucis de S. Olla exspectandum,

B

praefatus, haec pauca dumtaxat pro responso subjuncti: Sacellum seu aediuola sub S. Ollae invocatione succursalis est ecclesiae parochialis S. Auberti de Saily. Sacellum illud et vicus, qui a S. Olla nomen habent, antiquae viae Romanae, quae Cameraco Atrebatum ducit, quarta dumtaxat a Cameraco leucae parte adjacet.

4 Ita ille. Ac partim quidem ex his ejus verbis, partim e Molani supra huc transcriptis, Sanctam nostram cultu ecclesiastico gaudere ac porro antiquitus fuisse gavisam, nemo non colliget; verum quid de reliquis, ad eam spectantibus, dicendum? Enimvero haec omnia fere ignorari, ambigendumque etiam, an Sancta in sacello, nomini suo nuncupato, quiescat, ex iis, quae jam dicta sunt, satis superque liquet; etsi autem Molano, qui Sanctam in vico, ab ea hodieque nuncupato, et mundo esse natam et vississe, supra huc transcriptis verbis affirmat, assentiendum videatur, tempus tamen, quo nata sit, ac deinde ex hac vita migrarit ad Dominum, omnino praeter monumentorum, quae id prodant, defectu in obscuro est; verum, etsi id ita sit, supra tamen Sec. forsitan x, xi aut xii in margine adscripti, ita scilicet indicans, Sanctam nostram vel seculo x vel altero e binis seqq. obisse; sic autem faciendum duxi, quod, cum a martyrologis classicis, qui seculo ix floruerunt, non memoretur, eam seculo isthoc posteriorem, seculoque xiii, quod, ut apparet, plura alioquin de ea haberentur comperta, verosimiliter anteriorem opiner.

cultu ecclesiastico gaudet seculoque x aut altero e binis seqq. obit.

E

DE BB. NIDGARIO

ET ADALBERONE EPISCOPIS

AUGUSTAE VINDELICORUM

J. B.

SYLLOGE

§ 1 Beati utriusque cultus sacer, tempus sedis, Adalberonis genus, Elvacensis praefectura, et commissa eidem Ludovici, Arnulfi imperatoris filii, educatio.

ANNO
DCCCCLXIX.
Cultus sacer a monachis

Quod de Adalberone, episcopo Augustano, ad diem xii Junii in Praetermissis jam pridem observavit Henschenius, non sciri nempe cultum sacrum ipsi sive in sua cathedrali ecclesia, sive in Ehoangensi, cui abbas praefuit, coenobio fuisse delatum, id quoque in Nidgario, abbate Ottenburano et episcopo pariter Augustano, locum habet. Utriusque cultus sacer extra Augustanum S. Udalrici monasterium propagatus fuisse non videtur: satis igitur habui, si utrique Beati titulum adscriberem, ac religio mihi fuit, quo minus, scriptores Benedictinos secutus, Sanctos nominarem, quo quidem titulo gaudent apud Bernardum Hertfelder in Basilica SS. Udalrici et Afræ, Stengelium in Augusta Vindelicorum, Corbinianum Khamm Hierarchiae Augustanae parte 1, classe 2, sect. 3, Wionem lib. 2 Ligni vitae pag. 285, Menardum in Martyrologio, et

Bucelinum in Menologio Benedictino. Priorem citasse sufficiat: is ad diem xv Aprilis sic habet: Augustae Vindelicorum, sancti Nidgarii episcopi et confessoris; ad diem vero xii Junii sic: Augustae Vindelicorum depositio S. Alberonis episcopi et confessoris. Nidgarii quidem obitus dies idem signatur a Sigismundo in Chronico Augustano ex ejus inscriptione sepulchrali infra danda; at de Adalberonis obitu Necrologium Laureshamense apud Scannatum part. 1 Vindemiae litterariae ita habet: iv Kal. (Maii) Adalberti episcopi et abbatis, hic Gernheim ex integro dedit. Die sequenti seu xxix Aprilis eum obiisse Stengelius scribit in sua de Augusta Vindelicorum lucubratione Germanica lib. 2, cap. xi. Henschenius Adalberonem Nidgariumque in hunc diem rejectos voluit; neque omnino inepte; nam anno 1619 insignis eorum habita Augustae Vindelicorum

A *delicorum translatio fuit Dominica secunda Octobris, alias cultui Sanctorum hic (in ecclesia S. Udalrici) quiescentium publico Officio canonico sacrata, quæ tunc temporis ejusdem mensis Octobris dies nona erat, ut inquit Corbinianus Khamm, S. Udalrici professus et theologus, parte Hierarchiæ Augustanæ pag. 87, ubi de S. Wicterpo. Id festum Dominica secunda Octobris in S. Udalrici celebratum fuisse asserenti Corbiniano credo: verum illa in diem IX Octobris eo anno non incidit, nec secundum vetus Kalendarium quidem, nisi a pridianis Vesperis inchoetur.*

S. Udalrici
Augustæ
Vindelicorum

2 Ad Nidgarii et Adalberonis cultum faciunt varii variis temporibus eorum reliquiis honores ad augendam fidelium erga ipsos pietatem ac venerationem publice exhibiti. Mortales utriusque æviciæ in S. Afræ. nunc S. Udalrici, aut SS. Afræ et Udalrici, ecclesia, uti et aliorum aliquot civitatibus Augustanæ præsulium corpora, tumulum acceperunt, drugæ jacuerunt, dum seculo tandem XI ad annum sexagesimum quartum provento, cum veterem S. Afræ ecclesiam, ut novam conderet, dirui jusserat Embrico, Augustanus episcopus, detectæ fuerunt una cum S. Wicterpi, in Opus nostrum ad diem XVIII Aprilis relati, et S. Symperti, die XIII Octobris, ut scribit Corbinianus Khamm pag. 101, defuncti corporibus. De hac inventione ita scribit universim auctor Chronicæ Augustensis apud Freherum tom. 1, pag. 348: MIXIV. Ecclesia S. Udalrici et S. Afræ a fundamentis incipit. Sanctorum corpora multa inveniuntur: quos diaci, Augustanos præsules Khammus in Wicterpo nominatim recenset, eorumque corpora aut sub quodam Australis partis fornice honorifice humata, ubi propediem diversis (ex pervetustis Chronicis) splendere cœperunt miraculis in evidens suæ sanctitatis indicium. Alteram mox inventionem his verbis expedit: Circa annum MCCCCLVIII occasione novi templi exstruendi sub prædicto fornice, nimirum in dextro templi latere seu dextra abside versus monasterium, circa altare B. Mariæ Virginis iterato sunt inventa 4 corpora sanctorum Adalberonis, Wicterpi, Symperti, Nidgarii, quolibet in suo hypogeo secundum ordinem collocato. Primum locum occupabat corpus S. Adalberonis, secundum S. Wicterpi, tertium S. Symperti, et quartum S. Nidgarii corpus: quodlibet tamen iterum in pristinum suum hypogeum fuit repositum, nulla, nisi in exornandis lipsanis, interveniente mutatione. Apud Stengelium in sua Augusta Vindelicorum pag. 63 erronee, ut puto, signatur annus 1485 pro 1458.

BB. Nidgario et Adalberoni

3 Tertiam, anno 1480 factam, ita narrat: Anno MCCCCLXXVII dum templum S. Udalrici penitus novum octo continuis annis e fundamentis excitatum superiori primò anno absolvitur, in festo SS. Petri et Pauli ventorum rabie evertitur, parochi et coadjutore cum tribus de plebe oppressis. Deinceps iterum instauratur anno MCCCCLXXX, atque occasione hujus instaurationis in superiori jam memorate absidis parte ossa S. Adalberonis reperiuntur, et lignæ depictæ arcule inclusa ad sacrarium peristyllii deferuntur. Nec non juxta corpus S. Dignæ et aliorum VII Sanctorum Augustanorum reliquias decenter ponuntur. Sigismundus in Chronico Augustano triennio post, seu anno 1483 conscripto addit cap. 9, in Nidgarii sarcophago hanc reperiendam fuisse antiquissimis characteribus exaratam epigraphen: Beatissimæ memoriæ hic re-

quiescit Nidgarius episcopus, omnes legentes pro ipso orate, ut pius Deus misereatur illi, amen. Obiit ille Beatus de hac luce, tempore XVII Calend. Maii. Marco Velsero videtur exarata, cum nondum inter cœlites coli Nidgarius cœperat; neque male: nam Beati appellatio hic idem valere videtur ac piæ memoriæ. Ad quartam Corbinianus Khamm ita progreditur: Anno MCCCCLXXXIX, templo firmiorem murum exigente, fossores fundamentorum casu inciderunt in sarcophagum duobus solummodo pedibus, sesqui palma latum, et S. Wicterpi ossa continentem, quæ in festo S. Scholasticæ defossa cum corpore S. Nidgarii ad dictum peristyllii sacrarium deportata, S. Adalberonis reliquiis sunt apposita.

LECTORE
J. B.

4 Manserunt eo loco, ut narrare idem scriptor pergat, SS. Nidgarii, Adalberonis, reliquorumque Sanctorum reliquiæ usque ad annum 1619, quo eas Joannes, S. Udalrici abbas, in novum sacrarium a se conditum, eastructamque in eo aram reliquiarum ex addito ceterique sacrario solenni pompa Dominica secunda Octobris seu, ut quidem ait, die hujus mensis nono transferendas curavit: quo id factum sit modo, tum Corbinianus, tum Stengelius in sua Augusta Vindelicorum, ubi de B. Adalberone, latius describunt, quos, qui volet, consulat: qui vero aram ipsam noscere voluerit, ejusdem iconem ab Hertfelder post pag. 62 exhibitam, inspicere poterit. Alia rursus, eaque priore solennior, quam Corbinianus demum exhibita etiam aræ icone, pag. 108 et seqq. describit, Sanctorum Augustanorum Dominica secunda Octobris translatio facta est; de qua sic habet pag. 89: Anno MDCLXXXVIII modernus abbas Wilibaldus, ut monumenta Sanctorum Augustanorum majori luce donaret, languentes vel animo vel corpore ad frequentem accursum animaret, atque fidelium mentes per sacrum thesaurum ornatus expositum ad opes spirituales coacervandas incitaret, elegantiori aræ reliquiarum, ab abbate Joanne anno MDCL positæ, aliam et elegantioram, etiam ad modum lypsanothecæ, substituit, novum sacellum construxit, piam et sumptuosam reliquiarum translationem cum octiduana solennitate instituit, nec non S. Wicterpi et trium episcoporum Augustanorum (Tozzonis, ad diem XVI Januarii in Opere nostro dati, Nidgarii et Adalberonis) ossa cum corpore S. Dignæ martyris, et aliorum Martyrum Augustanorum holoserico, auro, argento, gemmisque exornata ad præfatum sacellum ingeniosa pietate et sacra deductione class. 2, sect 1, n. 8 et seqq. describenda, honoravit; quibus addit, in memorati sacelli ara, anno 1705 die V Augusti in honorem S. Crucis, S. Dignæ et Sanctorum hic quiescentium consecrata, venerationi publicæ Nidgarii et Adalberonis reliquias, sua ætate fuisse expositas: pag. vero 115 de S. Nidgario hæc speciatim habet: Venerationi exponitur hac ætate in ara class. 1, sect. 9, n. 37 effigiata. Ubi cum apparentibus vestigiis, sacris genuum ossibus, ob assiduas preces flexis poplitibus Deo oblatas, impressis, ac pretiosis vestibus episcopalibus ex Attalico et Phrygia acue eleganter pictis amictus visitur et colitur. Ceterum tam B. Nidgarii, quam B. Adalberonis capita, basibus decentibus imposita, et splendidis exornata mitris inter S. Udalrici abbatiæ cimelia sacra separatim conservantur, uti apud Bernardum Hertfelder, ejusdem loci olim Priorem, pag. 63 et 64 videre est. Concludi ex hæcenus dictis

ACTORE
J. B.

dictis potest, tam Nidgarium, quam Adelberonem sanctitatis quidem fama apud Vindelicos semper, cultu vero sacro jam inde a seculo saltem XI fuisse garisos. Nunc ad eorum gesta progredior.

Haud satis
liquet, quid
gesserit

5 B. Nidgario Stengelius abbas Anhusanus Rerum Augustan. Vindelic. parte 2, cap. XI elogium texiit, sed ea tantum fere complectum, quæ sanctis Episcopis plerisque communia sint. His itaque omissis, ea tantum hic paucis memorabo, quæ illi propria sunt. Nidgarius (aliàs etiam Nitgarius, Nigarius et Neodegarius dictus) Ottenburani Ordinis S. Benedicti canonicus ad Guntium annem, et in diocesi Augustana et in Constantiensis episcopatus confinis siti, primum alumnus, dein abbas, si Ottenburanorum præsulum Catalogo, quem Franciscus Petrus canonicus regularis Wertehusanus Sueviæ Ecclesiasticæ pag. 831 et seqq. edidit, fides habenda est, tertius fuit; sed eam abbatiam viæ adeptus eodem anno ad Augustanam cathedram evocatus est. Anno 868 creditur interfuisse Wormatiensi Concilio; non tam ex certis documentis, quam ex

B incerta, ut mox videbitur, B. Nidgarium id temporis Augustanam ecclesiam moderatum esse, opinione. Fuëssensis seu Fauensis monasterii, in Augustana diocesi siti, igne tum temporis combusti, instaurationem cordi habuit, ac ibidem S. Magni ecclesiam a fundamentis excolavit, quamquam non perfecit; qua de re Vitæ S. Magni interpolator (vide tom. 2 Sept. pag. 757) ita loquitur: Primus Nittarius cepit a fundamentis ecclesiam beati Magni construere; ceteri vero præules (Augustani) eum subsequentes, prout potuerunt, similiter construxerunt; tamen non fuit aula basilicæ ad perfectionem operis ducta, donec Domino annuente, a gloriosissimo rege Ludovico, filio Ludovici (Pii) clarissimi imperatoris, Lanto ipsam sanctam sedem, eo tribuente adeptus est. Augustanam sedem S. Nidgarius addit anno 864, moriensque deseruit anno 869, die xv Aprilis, ut quidem scribit Corbinianus Khamm, Stengelius, Marcus Velserus in sanctis Augustanis, Herfelder, Brusschius; at longe discrepat Sigismundus in Chronico Augustano ecclesiastico apud Pistorium pag. 599 hæc scribens: Rexit ecclesiam Augustæ anno Christi octingentesimo quadragesimo septimo: Longius etiam Charta, a Carolo Meichelbeck inter Frisingensia monumenta num. 470 relata, 11 Kalendas Septembris anno gloriosissimi Hludovici (Pii) imperatoris VIII, Indictione 1 (an xv?) data, Christi 822, qua Hillo, Frisingensis episcopus, ecclesiam in Chenperc, quam Hanto Augustanus episcopus prius ecclesiæ suæ acquisierat, tum vero temporis possidebat Nidkerus Hantonis successor, dicitur vendicasse.

aut quando
sederit B.
Nidgarius

6 Contra vero Mabillonius tom. 3 Annalium pag. 152 Synodicam Patrum Wormatiensis concilii anno 868 epistolam memorat, in qua comparet Lintgarius Augustusburgensis episcopus; quo nomine Nidgarius intelligendus videtur; nec enim Lintgarius ullus Augustanam sedem occupasse scitur? Sed si anno 868 Augustanæ ecclesiæ præfuit Nidgarius, quomodo Lanto (verosimillime Augustanus episcopus, et Nidgario posterior), inter concilii Moguntini anno 847 sub Rabano celebrati patres memoratur apud Labbeum tom. 8 Conciliorum col. 39? An anno 822 Nidgarius, anno 847 Lanto anno 868 Lintgarius seu potius Witgarius Augustanam rexit ecclesiam? Præstare equidem videtur his citatis monumentis

niti, quam Augustanorum præsulum catalogis, D qui neque suis nævis carent, neque in episcoporum ordine numeroque consentiunt. Milto Stengelium, Bucelinum, Brusschium aliosque, ea quorum dissidiis apparet ad oculum, inquit Corbinianus Khamm in Walthero et Adelgero, res longe dissitas fallere oculum, res autem longo tempore remotas fallere calamum: nec non Augustanorum episcoporum numerum (adde et singulorum, quibus sederunt, tempora) examussum determinare, esse oleum et operam perdere.

7 Non minus Scriptores dissident, cum tempus, quo B. Adalbero Augustanæ ecclesiæ præsulum egit, definiunt. Alii episcopatus ejus initium, teste Corbiniano Khamm, anno 887, alii 897, alii 902; finem vero anno 909, vel 917, vel 922, vel denique 883 assignunt: in tanta opinionum discrepantia Regionem, scriptorem æqualem, et Hermannum contractum, qui ad seculi XI annum 54 Chronicum suum produxit, hac in re potissimum sequendos, ac initium episcopatus B. Adelberonis anno 887, quo Witgario, non Lantoni successit, ut ut laudati mox Catalogi reclamant, assignendum puto; ad quem ita Regino scribit. Eodem anno Vuitgarius episcopus de Augusta civitate obiit, et Adalbero nobilis generis magnique ingenii ac prudentiæ vir cathedram ejus obtinuit, ei in episcopatum successit. Ad annum autem 909 ita scribit Hermannus Contractus: Adalbero venerabilis Augustensis episcopus obiit. Hepidannus autem S. Galli monachus, qui eodem, quo Hermannus seculo fuit, parum ab illo discrepat, ad annum 910 ita scribens, Adelberto episcopus (paulo ante Augustensem dixerat) obiit. Auctor Vitæ S. Udalrici, episcopi Augustani, et B. Adelberonis nepotis, qui eodem seculo, quo uterque vixit, scripsit, a morte S. Udalrici, quæ anno 973 contigit, usque ad aditum abs illo episcopatum annos numerat 50: Hiltino vero, S. Udalrici decessori, B. Adelberonis successoris proximo annos 15 episcopatus tribuit, licet haud integros; si autem ab anno 973 annus 64 subtrahas, ad annum 909, quo desierit Adalbero in vivis esse, pertinges. Vitam S. Udalrici tom. 2 Julii consule, ubi pagg. 121 et 99 modo dicta reperies.

sedit B. Adalbero ab anno 887 usque ad 909;

8 B. Adalberonis Gesta hinc inde, quoniam sed Vita latet aut perit. ejus Vita caremus, colligenda sunt: exstitisse tamen aliquam ejus Vitam Sigismundus in Chronico Augustano cap. IX docet: Historiam vero, inquit, Vitæ ejus (Adalberonis) vir præclarus Udalscalco scripsit ad episcopum Waltherum, ejusque largitatem, qualiterque in ecclesia S. Aphræ miraculis claruerit. Waltherus sedem Augustanam ab anno 1134 usque ad annum circiter 1150 tenuit; unde ætas liquet Udalscalci, S. Afræ primum monachi, ac dein etiam ab anno 1126 usque ad annum 1150, abbatis, de quo plura Sigismundus 2 part. Chronici Augustani cap. 1 et 2. Vitæ B. Adalberonis ab Udalscalco conscripta meminere Stengelius in sua Augusta Vindelico-rum Germanice scripta cap. XI, Corbinianus Khamm Hierarchiæ Augustanæ parte 2 pag. 240, et Bucelinus in Menologio Benedictino ad diem XII Junii, Ermenricum monachum Udalscalco adjungens: Vitam ejus describere, inquit, Ermenricus monachus et Udalscalco abbas, quam tamen videre needum merui; quod mirum fortasse non est: cum enim illam nusquam aut typis vulgata, aut a recentioribus visam fuisse, inveniam, vero admodum simile fit, eam alicubi in tenebris abdita latere, vel periisse; fortasse non sine

A sine magno Historiæ Augustanæ detrimento, cui lucis aliquid verosimillime, si in lucem ipsa protraheretur, esset allatura.

Natalibus

9 Adalberonem Regino, scriptor æqualis, a splendore natalium, a magnitudine ingenii, et a prudentia laudat. Natum ait Corbinianus Khamm Kyburgi ex comitibus Witislingæ, Dilingæ, et Kyburgi: comitatus posterior ad lævam Tesæ fluvii in Tigurino Helvetiæ pago situs est; Dilinga vero (a qua parum abest Witislinga) in Suevia ad Danubium Ulmam inter et Donawertam. Comitum Kyburgensium stemma ex codice vetere Ms. Bibliothecæ S. Udalrici Velserus S. Udalrici Viter primo loco a se editæ ac illustratæ subiunxit, in quo agmen ducit Hartmannus comes, Hupaldi comitis pater; Hupaldus natus illic dicitur circa annum 865, genuisse S. Udalricum, Augustanum episcopum 890, ac obiisse 908. Ex hac familia genitum quoque aiunt Adalberonem Stengelium, Bucelinus, Hartfelder, Bruschius, Crusius, et Corbinianus Khamm: verum inter Bruschium et Khammum non omnino convenit; quorum alter, de Neresheimensi cœnobio in Chronologia monasteriorum Germaniæ loquens, Adalberonem Hupaldi, hic autem Hartmanni, seu avi S. Udalrici fratrem facit. Neuter suæ opinionis fundamentum affert: Hennings tom. 4 part. 2 Theatri Genealogici pag. 295 Hupaldum sub Henrico Aucupe exercitum adversus Obotritos et Vandalos (Magnopolitanos, qui et Fandali, dicti fuerunt) anno 935 (imo 931) duxisse, ait: quod si ita esset, B. Adalberonem, anno 909 defunctum, Hupaldi patrum fuisse, cum Khammo facile crederem. Verum S. Udalricus, cum Roma, mortuo B. Adalberone, in patriam rediit, matrem viduam, uti num. 6 tom. 2 Julii pag. 99 ejus Vita diserte habet, invenit: quare Hupaldum eodem circiter tempore, quo B. Adalbero, e vicis abiisse, necesse est; quod tamen non impedit, quo minus ejus patruus B. Adalbero fuerit; cum Hupaldus natus fuerit ex codice antiquo cœnobii S. Udalrici anno 865, atque adeo annos ætatis suæ 43; Adalbero vero, quem alius S. Udalrici consanguineum tantum nominare satis fuit, nullo plures numerare potuerit.

virtutibusque illustris

10 Nobilitatem generis B. Adalbero cum virtute et vitæ sanctimonia ab ineunte ætate conjunxit; et virtutis quidem studio, posthabitis seculi honoribus, S. Benedicti in cœnobio Elwangensi ad Jagistam Franconiæ fluvium sito, instituta sectatus, eum in ea progressum fecit, ut non modo in ejus loci abbatem, sed etiam in Augustanum episcopum, pædagogum Ludovici Germaniæ regis, imperatoris Arnulfi filii, et abbatem Laurisheimensem electus fuerit. Elwangensi cœnobio præfuit ab anno 882 usque ad annum 909 ex Stengelii in Mantissa ad rerum Augustanarum Commentarium sententia: verum longe aliter sentit Corbinianus Khamm; et quidem tempus, quo abbatiam Elvacensem rexit, 17 annorum spatium, nimirum ab anno 905 usque ad 922, hic auctor definit in Auclario patris 1 Hierarchiæ Augustanæ, de progressu ecclesiæ Elvacensis cap. 3, pag. 19, et cap. 6, pag. 142, ex Catalogo abbatum Elvacensium: parte autem 1 Hierarchiæ pag. 120 ita scripserat: In pædagogum Ludovici III imperatoris ascitus, brevi post, Hattone Elvacensis monasterii abbate ad archiepiscopalem sedem Moguntinam assumpto, in abbatia eadem fuit succenturiatus. Inde majoribus guber-

nalibus manus admovere compulsus, atque episcopales fascas Augustanas capessere jussus ab Arnulpho imperatore..... magni habitus, nec non abbatia Laurisheimensi dispensative (ut loquitur Chron. Laurisheimense, utpote jam episcopus Augustanus et abbas Elvacensis) est donatus. Hatto Moguntinus archiepiscopus consecratus est anno 891, teste Reginone: Arnulfus Ludovico auctus est anno 893 secundum Annales Fuldenses apud Freherum tom. 1 pag. 51. Itaque, qui ante Hattone ad Moguntinam sedem evectum, seu ante annum 891 B. Adalbero Ludovicum anno 893 natum instruere potuerit, non capio. Sequitur præterea ex Corbiniani dictis B. Adalberonem prius Ludovici præceptorem egisse, quam Augustano episcopatu admoveretur; cum tamen id jam inde ab anno 887, teste Reginone, contigerit.

11 Helwichi Antiquitatum Laurisheimensium sect. 2 cap. 12 B. Adalberonem ex Elvacensi monacho abbatem Laurisheimensem anno 892 factum ait, Arnulfo jam tum imperatore; dein vero, revocato ad pristinam disciplinam dicto cœnobio, ad Elvacense rediisse cœnobium anno 898, ac demum ad Augustanas infulas promotum. Reginoni itaque contradicit, non solum cum B. Adalberonis episcopatus initium ad annum ut minimum 898 differt; sed etiam cum Arnulphum jam inde ab anno 892 imperatoria dignitate ornatum affirmat. Audi Reginone: Anno Dominicæ Incarnationis, inquit, DCCCLXXXVI Arnulfus civitatem ingressus, a Formoso apostolicæ sedis præsule cum magno honore susceptus est, et ante confessionem sancti Petri coronatus, imperator creatur. Contradicit etiam, ut plura alia præteream, Diplomati Stephani Papæ, qui Formoso successit, a Labbeo parte 1 Chronologiæ technicæ pag. 251 memorato, quod datum illic legitur Indictione XIV, atque adeo anno 896, decimo tertio Kalendas Septembris imperante domino piissimo Augusto Arnulfo a Deo coronato magno imperatore anno primo. Contradicit Synodo Triburiensi anno 895, Arnulfi (nondum imperatoris, sed regis) 8, Indict. 13, mense Maio celebratæ, cui Adalbero Augustensis episcopus subscriptus legitur. Rectene, an secus Stengelius Adalberonem ab anno 882 usque ad 909 Elvacensi cœnobio profuisse scripserit, tum quod alii ab illo scriptores hic dissentiant, tum quod, quibus monumentis rationibusque nixus id scripserit, haud exploratum habeam, temere enimvero pronuntiare non ausim: interim vero dum alicunde plus aliquid hac in re lucis affulgeat, ad alia, quæ a B. Adalberone gesta fuisse leguntur, progredior.

factus est abbas Elvacensis.

E

F

12 Narrat Annalista Fuldensis apud Bouquetum tom. 8 Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 54, Arnulfo regi Otingæ in Bavaria natum esse anno 893 filium Ludovicum, quem a B. Adalberone sacris undis ablutum scribunt; cui rei laudatus Annalista ad dictum annum sequentibus verbis fidem facit: In qua (Otinga curte regia) ei non multum post filius nascebatur, quem Hado Mogunciacensis archiepiscopus, et Adalbero Vindelicorum episcopus sacro fonte baptismatis chrismantes, nomine avi sui Ludovicum appellaverunt. Ludovicum, quem B. Adalbero baptizavit, Hatto e sacro fonte levavit: hinc, ut in Hattone scribit Serarius, Arnulfus Hattone compatrem suum in Diplomatis publicis nuncupavit. Apud Hundium autem tom. 1 Metropolis

dignusque habitus, qui Ludovici, Arnulfi imp. filii.

AUCTOR J. B.

AUCTOR
J. B.

Metropolis Salisburgensis pag. 469 Ludovici Diploma exstat, quo Sabionensem ecclesiam in tutelam suam recipit, uti rogatus fuerat a Meginberto episcopo per interventum, inquit Ludovicus, dilectorum nobis episcopi, Adalberonis scilicet spiritualis patris et magistri nostri, ac Salomonis etc. Unde etiam liquet Ludovicum non modo ab Adalberone sacris undis fuisse ablutum, sed eidem etiam, defuncto Arnulfo, regii principis educationem institutionemque commissam, id quod et alias Ludovicus publice testatum voluit. Sic tom. I Diplomatum Laurisheimensium, anno 1766 typis monasterii Tegernseensis in lucem editorum, pag. 105 Ludovici Diploma exstat, cujus initio B. Adalberonis non sine insigni laude ita meminit: In nomine etc. Hludovicus divina favente providentia rex. Cunctorum Orthodoxorum instantis temporis, et futuri manifestetur collegio, qualiter reverendissimus Dei cultor Augustensis videlicet honorabilis presul nomine Adalbero noster admodum fidelis nutritor etc. Datum est hoc diploma IV Kalendas Maii anno Dominicae Incarnationis MCCC Indictione III, anno primo regni Domni Ludovici regis.

B
moderator
esset.

13 Brunnerus de Virtute et Fortuna Boiorum lib. 7 cap. 6, quod muneris Adalberoni tribuimus, Waldoni, Frisingensi episcopo, tribuit, ita scribens: Justis de more persolutis (Arnulfo imperatori) Germaniae proceres ipso anno saeculari nongentesimo Forchemii comitia celebrant, regemque Arnulphi filium Ludovicum septennem etiam salutant; admoti ejusdem pueritiae summi viri: tutela Hattoni Moguntino et Ottoni Saxonum duci commissa: Theodomarus Salisburgensis archiepiscopus epistolas regio nomine scripsit: Luitpaldus Orientali Boicae limiti praefectus summum rei militaris imperitum accepit: Waldo Frisingensis antistes regiae indoli excolendae magister est datus. Ita Brunnerus, nulla B. Adalberonis facta mentione. At quae silentii hujus causa? Fallor, si non ea ex Diplomate Ludovici, cujus apud Hundium mox laudatum pag. 298 mentio fit, repetenda sit. Datum id notatur eodem, quo num. superiore citatum Ludovici Diploma, anno 900, Indictione IV, regni Ludovici primo, XIV Kal. Februarii, cujus argumentum referens Hundius, his verbis utitur: Ait (Ludovicus) Richarium Pataviensium episcopum per quosdam proceres suos, et Adalberonem Antistitem et studiosissimum nutritorem suum Walthonem, Frisingensem episcopum, nec non Luitpaldum illustrem comitem, dilectum propinquum suum, aperuisse etc.: ubi omissa post verba illa, studiosissimum nutritorem suum, commatis interjectio, occasionem Brunnero dedisse mihi apparet, verba illa: et studiosissimum nutritorem suum Walthoni, Frisingensi episcopo applicandi, quae tamen secundum num. superiore laudatum Diploma B. Adalberoni fuerant applicanda. Primo horum Diplomate Sigolfo, cenobitae Laurisheimensi, benefacit, altero Anisum Austriae superioris civitatem (Enns) monasterio S. Floriani Ludovicus tradidit, non parum in id adlaborante Adalberone. Monasterium istud, olim Benedictinorum, post varias vicissitudines in praeposituram canonicorum regularium S. Augustini evasit, situmque est medio circiter inter Lintsium et Stiram itinere.

D

§ II Credita B. Adalberoni Laurisheimensis cenobii administratio, ejus apud Arnulfum et Ludovicum gratia, liberalitas in monachos S. Galli, mors et miracula.

Sublato ex hac vita sub annum 892 Gerardo Laurisheimensis in Franconia cenobii, quod ea aetate Benedictinum erat, post autem Augustinianum fuit, abbate, collapsa illic fuerat regularis disciplina. Re comperta, Arnulphus, ut huic malo medicinam asserret, Laurisheimensibus eligendi abbatis jus facultatemque abstulit, et in se constituendi illic abbatis, qui Deum timeret, et praecipua divina amaret, et pristinam disciplinam restitueret, curam suscepit, atque id oneris B. Adalberoni imposuit. Impositam sibi provinciam hic strenue gessit; sed, ut primum vigorem disciplinae sua opera restitutum vidit, honori, commodoque, quod inde sibi obvenire poterat, valelicit, tantumque apud imperatorem auctoritate et gratia valuit, ut is Laurisheimensibus eligendi pro arbitrio abbatis, si quis inter ipsos ad id muneris aptus reperiretur, licentiam restitueret, uti tom. I Diplomatum Laurisheimensium pag. 98 et seq. in exhibitio illic imperatoris ea de re praecipuo videre est. Datum id ibi legitur III Kalendas Februarii anno Incarnationis Domini 896, Indictione XV, anno domini Arnolphi X, imperii autem ejus III. Sed nunc non caret notae istae Chronicae male sibi coherentibus: nam Indictio XV annum 877, annus vero regni Arnulphi X, et imperii III annum 898, quo id Diploma datum videtur, designat. Serius tamen id Diploma effectum integrum videtur fuisse sortitum: nam tom. mox laudato pag. 106 Charta Hattonis, anno 902 data, occurrit, in qua is sese Mogontiensis ecclesiae praesulem et Laurisheimensem abbatem appellat, et Liutherum a Conrado Germaniae rege Laurisheimensi abbatia apud Freherum tom. I pag. 68 et seq. Laurisheimensis Chronographus investitum scribit. Quam praecclare autem Arnulphus de B. Adalberone senserit, produnt Diplomatis in favorem Laurisheimensium ejus rogatu dati verba, quae sequuntur: At nos, inquit Arnulphus, hujusmodi crebris sermonum verberibus attriti, omnium fidelium nostrorum consultu Adalberoni venerabili ac dilectissimo episcopo nostro, quem ad omne bonum promptum esse scimus et cognoscimus, idem monasterium gubernandum delegavimus. Post haec etiam ipse postposito omni saeculari honore et commodo, quod inde consequi potuit, malens in caelestibus thesaurizare, precatus est nostram clementiam, ne aliquis malisculorum fraude vel insidiis ipsum locum subripere posset, ut pristino honore eum ditaremus, et eis licentiam concederemus, juxta eorum arbitrium inter se eligendi abbates. Cujus piis atque paternis admonitionibus libenter assensum prebuimus.

15 Ceterum etsi Laurisheimensis abbatiae sarcinam, non tamen paternum in locum illum affectum Adalbero exiit; uti liquet ex sequenti instrumento,

B. Adalbero
Laurisheimio
praeficitur.

E

F

cui cum dicitur
lectisset.

A *instrumento, quod etsi paulo prolixius, eo tom.*

1 *Diplomatum Laurisheimensium pag. 100 et seqq. libet huc integrum transferre tamquam egregium illius pietatis monumentum.* Omnibus Orthodoxæ fidei gratiam in Christo habentibus notum esse desidero, qualiter ego Adalbero, devotissimus servorum Christi servus et Augustensis ecclesie humillimus presul divine remunerationis ac vere charitatis ductus amore tractare non destiti de stabilitate eximii cenobii, quod dicitur Lauresham, postquam venerabilis congregationis ejusdem cenobii curam regiminis suscepi a Deo, ut eandem congregationem in prisco gradu imperialis privilegii regali et augustali auctoritate perpetuis temporibus reintegrarem, et ut post vite mee depositionem aliquid de meis propriis rebus, quas Augustali precepto Arnolfo glorioso imperatore tradente acquisivi, eidem sancte congregationi in usum aptarem. Que etiam omnia et in omnibus Deo auxiliante complevi. Trado enim ob commemorationem et mercedis mee augmentum, et ipsius senioris mei, qui mihi ipsas res condonavit, quidquid proprietatis in loco, qui dicitur Kernesheim in pago Renense, per imperialis precepti confirmationem habere visus sum, ad præfatum cenobium Lauresham in pago Rinigovve in comitatu Geberhardi, juxta fluvium, qui dicitur Wisgoz, ubi corpus beatissimi martyris Nazarii requiescere liquido credimus, et ubi moderno tempore venerabilis abbas Lintherus (*summa tamen auctoritate penes Haltonem, Moguntinum archiepiscopum, existente*) regulari disciplina preesse videtur, cum omnibus juste ac legitime illuc pertinentibus, in circumjacentiis undique villulis et locis, curtibus, edificiis, mancipiis utriusque sexus, agris, terris, pratis, silvis, campis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cultis locis et incultis, mobilibus rebus et immobilibus, viis et inviis, piscationibus, molendinis, exitibus et redditibus, quesitis et inquisitis, nihil extra pretermittens.

*benevolentis
in illud sur.*

16 Sed omne, quidquid diei aut nominari potest, totum trado ad sanctum Nazarium, sicut supra dixi, atque transfundo, ut superiori ratione proposui, et promptissima voluntate cum manu advocati mei Herigeri in perpetuum confirmo stipulatione subnixâ: ea videlicet ratione, ut easdem prescriptas res, quas trado, C quasque e contra per precariam complacitationis et causa familiaritatis et fraternitatis cartulam recipere videor, id est ecclesiolam infra ipsum monasterium sitam, in qua reliquias sancte Dei genitricis Marie, et sancte Afre beatissime martyris Christi et sancti Magni eximii confessoris Christi reconditas habeo, cum mansuculis, et ceteris necessariis, hortis et pratis, cum duabus servilibus prebendis et una monachica mihimet ipsi prebenda. Insuper villam Winenheim et Birkenovva, et Gunenbach, et Lieberesbach, et Liuthershusen, cum ceteris locis et villulis illuc respicientibus: Scarram et Bibiloz cum cunctis ad omnia prenotata juste ac legaliter loca respicientibus et pertinentibus, cum ecclesiis, curtibus, edificiis, mancipiis utriusque sexus, terris, agris, pratis, vineis, campis, silvis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cultis locis et incultis, mobilibus rebus et immobilibus, piscationibus, molendinis, viis et inviis, exitibus et redditibus, ques-

Octobris Tomus IV.

tis et inquisitis, nihil extra pretermittens, sed omne, quidquid in ipsis prescriptis locis dici, et nominari potest, totum de abbate prenominati monasterii et de fratribus, cum manibus advocatorum eorum Adalwini, et Bennilini ita suscipio et habere dispono, ut quamdiu Deo concedente in hac mortali vita vixero, absque omni contradicentis molestia in proprium usum res utrasque, quas dedi, et quas per precariam suscepi, mihi potestative et securiter, ac quiete obtinere, ordinare, et frui liceat.

17 Si quis vero, quod omnino non credo, *suarumque simul virtutum* et minime desidero, hanc complacitationem mihi confregerit, liceat meas proprias res, quas per imperiale preceptum acquisivi, ad me retinere vel tradere, quocumque voluero. Post depositionem autem temporalis vite mee, si mihi complacitatio mea ita firma, et inconfracta, sicut supra prenotatum est, perstiterit, res omnes, quas tradidi, vel quas e contra per mutue complacitationis precariam recepi, ad jam sepe dictum cenobium cum omni integritate redeant in jus et in perpetuum dominium, eo tamen tenore, ut ex his rebus, quas per imperialis monimenti preceptum acquisivi, et ad S. N. devotissime tradidi, quatinus in anno mee depositionis anniversarium diem rectores ejusdem sacri loci plena charitate cum cunctis fratribus in cibo et potu concelebrent, meamque commemorationem in illorum sacris orationibus in ecclesia fideliter exercere studeant, id est in vii Idus Augusti Misse sancte Afre martyris, et in xviii Kalendas Septembris Assumptionis sancte Marie virginis, et in viii Idus Septembris solemnitatis sancti Magni confessoris Christi, et in ipso anniversarii mei die. Insuper etiam uno interposito anno, id est anno secundo pellitie, et deinceps iterum anno uno interposito cappe cunctis fratribus ibidem Deo famulantibus omni occasione excusationis postposita ex prefato loco, qui dicitur Kernesheim, usque dum presens seculum de hora in horam, et de nocte in noctem, et de die in diem, et de anno in annum perstiterit, ob meam commemorationem devotissime presententur. Ecclesiola vero, quam in eadem complacitatione causa familiaritatis infra dictum locum recepi, de eodem supra scripto loco, quem tradidi, cum tectura et luminariis digne procuretur.

18 Hanc traditoriam cartam hujus complacitationis episcopis, et multis comitibus et innumerabilibus viris scientibus, et videntibus in perpetuum monumentum fieri jussit, quatinus nulla umquam persona eam presumat infringere, vel violare, sed ut eterna stabilitate firmata permaneat. Et si quis eam irrumpere temptaverit, aut si his fratribus aliquid ex illis locis, que S. N. tradidi, sicut superscriptione eis complacitavi, subtrahere conatus fuerit, vel alicui inbeneficiaverit, ante tribunal tremendi examinis terribiliter criminatus Deo omnipotenti, judici vivorum et mortuorum redditurus rationem, presentetur: insuper et Augustensis ecclesie presuli prenominatam curtem Kernesheim cum omnibus juste ac legaliter pertinentibus ad domum sancte Marie virginis recipere et possidere liceat. Consiliatum et ordinatum publice in civitate Wormatia Hathone (*Moguntino*) et Ratbodone (*Trevirensi*) archiepiscopis et Thethelaho episcopo (*Wormatiensi*) presentibus insuper Cunrado, Walahone, Gebehardo, Ruperto,

*actores
J. B.*

*F
insigne monumentum
reliquit.*

ADCTOR
J. B.

Ruperto, Liutfrido, Burkardo, Dragebodo comitibus. Rudhardo domus regalis procuratore videtur, et innumerabilibus viris audientibus: cum Liuthero abbate, et cum consensu cunctorum fratrum Laresham degentium. In XIII Kal. Junii Amen. Quisquis hoc Diploma perpenderit, videbitur, ut opinor, sibi in eo videre præsulem, quamvis genere nobilem, animo humilem, plenum charitate, suorum amantem et sollicitum, erga illos, quos sibi beneficos senserat, gratum, Sanctorum cultus studiosum, justis æquique tenacem, et salutis suæ pro futuro seculo non indiligenter providentem.

Arnulfum
imp. in Ita-
liam comi-
tatus est,

19 Benevolentia ejus non Germania modo, sed Italia etiam testis fuit. Cum enim Arnulfus a Formoso Papa, ut sese ab adversariorum insultibus tueretur, evocatus anno 895 fuit, Ticinumque pervenisset, Ribsinda monasterii S. Marie Theodote Ordinis Benedictini abbatis, privilegiorum monasterii sui confirmationem a rege petiti obtinuitque, postulata ejus promovente B. Adalberone. Exstat ea de re Arnulfi Diploma apud Muratorium modo 3 Antiquitatum Italicarum medii ævi pag. 52, datum Papæ Kalend.

B Decemb. anno Incarnationis Domini 895, Indictione XIII, Arnulfi regis octavo. Eo lubentius Diploma istud Arnulfi laudavi, quod ex eo constat, B. Adalberonem post finitam Triburiensem Synodum una cum Arnulfo in Italiam abiisse anno 895, atque coronationi ejus sub sequentis anni initium a Formoso Papa factæ interfuisse, quod alibi hactenus nondum legi. Adalberonem illic Arnulfus non solum sanctæ Augustensis ecclesiæ episcopum nominat, sed etiam Ribsindæ monasterii sui privilegia se confirmare ait ob amorem Dei, Deique genitricis Mariæ nec non venerabilem petitionem dilecti fidelissimi Adalbero. Corrigenda tamen est eo in Diplomate Indictio XIII, cum anno 895 Kalendis Decembris Indictio non XIII, sed XIV fueret; nisi Arnulfum Indictione Pontificia, seu Romana, quæ a Kalendis Januarii initium sumit, hic usum cum Muratorio velis.

ejusque fl-
lium Ludo-
vicum S.
Floriani
monachis,

20 Promptum quoque fuisse, ut calamitate pressis, qua posset, ope succurreret, S. Floriani cœnobitæ experti sunt, ut liquet ex Diplomate Ludovici, Germaniæ regis, cujus num. 13 mentionem feci, et apud Hundium tom. 1 Metrop. Salisburgensis pag. 298 summam refertur. Datum id ibi legitur, uti supra dictum est, XIV Kalendas Februarii anno 900, Indictione IV, regni I: verum Indictio IV, non annum 900, sed 901 designat; quo citius dari potuisse non videtur: nam, ut in Diplomate legitur, S. Floriani monasterio Anisum oppidum Ludovicus concessit propter damna a Paganis, seu Hungaris illata, et quidem postquam civitatem illam, uti illic vocatur, fideles Ludovici pro tuitione patriæ unanimiter contra eorundem Christiani nominis persecutorum insidias noviter in ripa Anassi fluminis in proprio jam dicti martyris (Floriani) partimque in terra præfectura etc. extruxerunt. Contigit autem id postquam Liutpoldus comes, una cum Richario Pataviensi episcopo Hungaros ex Italia reduces, ac, Bajoariam longe lateque, depopulatos, ultra Danubium insecutus, adortusque, felici prælio vicit, anno, ut Fuldensium Annalium continuatio altera tom. 8 Script. Rerum Gallicarum pag. 60 nos docet, nongentesimo: nam post relatam mox memoratam Liutpoldi victoriam ita illic pergitur: In eodem loco post victoriam illis cælitus datam congressi ad

socios, unde venerant, regressi sunt, et citissime D in id ipsum tempus pro tuitione illorum regni validissimam urbem in littore Anesi fluminis muro obposuerunt. Diploma igitur illud, cum fuerit mense Januario datum, non nisi ad annum 901 pertinet, quo fluebat Indictio quarta, et annus Ludovici primus, non a morte patris sui Arnulfi, qui anno 899 tertio Kal. Decembris secundum Regionem decessit; sed ex quo anno 900, ut idem Regino scribit, in Germaniæ regem Ludovicus electus est; si tamen post XIV Kalendas Februarii electio ista contigit.

21 Apud eundem Hundium, ubi de episcopis Ratisponensibus agit, pag. 249, uti et apud Pezium tom. 1 Anecd. part. 3 pag. 39 alterum ejusdem Ludovici Diploma exstat, anno 903, Indict. VI, regni ejus IV, XVI Kal. Mart. datum, quo Tutoni, Ratisponensi episcopo, villam Teorinhovam donat in jus et proprietatem S. Emmerami; quæ quidem donatio per consensum et consilium episcoporum venerabilium Pontificum Adalberonis et Erchinbaldi (Eystatensis) procerumque Liutbaldi et Cumbaldi facta ibidem legitur. De Frisingensi etiam ecclesia B. Adalbero optime meritus fuit anno 906. S. Corbinianus, Frisingensis episcopus plebi et familiæ suæ episcopi inter se eligendi facultatem impetraverat, quæ regiis subinde litteris firmata fuerat: verum, Waldone sedem illam tenente, non modo episcopales ædes, sed litteras etiam præfatas vorax flamma consumpsit: insitit itaque apud Ludovicum regem Waldo, ut ecclesiæ suæ renovaretur jam pridem concessa libertas, votique sui, sed non absque B. Adalberonis interventu factus est compos. Edidit id Diploma Meichelbeckius Historiæ Frisingensis tom. 1 pag. 152, ac in Chartario reverendissimi ac illustrissimi collegii plane illæsum hodieque exstare ait pag. 21. De recepta B. Adalberonis opera in Ludovici tutelam anno 909 Sabionensi seu Bricinensi ecclesia vide num. 12. Plura, ut via dubito, hujusmodi exstant aut existere Diplomata: verum quæ allata sunt hactenus, sufficere arbitror, ut quanto in honore et veneratione apud Arnulfum, Ludovicum, et Germaniæ episcopos proceresque fuerit, conjectare facile quis possit, pateatque de illo auctorem Vitæ S. Udalrici anonymum non immerito divisæ, quem multa tunc temporis sapientia repletum, musicaque arte præ cæteris præditum, gubernaculaque regi pæne omnia cum rege (Germaniæ Ludovico) disponentem agnoverunt.

22 Maxime vero in S. Galli monachos munificus fuit; nec immerito a S. Galli monachis certatim ob liberalitatem celebratus fuit. Apud Goldastum tom. 1, part. 1 ita Hepidannus loquitur: DCCCXVIII Adalbero episcopus Augustensis cum magno apparatu et multis donis venit ad monasterium S. Galli. Enumerantur illa in Historiis fratrum conscriptorum monasterii S. Galli apud Goldastum tom. 2, pag. 141 et seq. Verba, quibus id fit, eo quod ad B. Adalberonis gloriam pietatemque in Sanctos commendandam non parum faciunt, hic negligenda aut plane prætereunda non censui. Sic igitur habent: Anno ab Incarnatione Domini DCCCXVIII regnante Hludouuico, Arnolfi imperatoris filio, XI regni ipsius anno, Indictione XI, Id. Oct. die Sabbati, in vigiliis S. Galli confessoris, venit beata memoria nobilissimus Augustæ Vindeliciæ pontifex Adalbero, juncto sibi mitissimo Sebonensis (Sabionensis) ecclesiæ antistite Meginberto, in monasterium S. Galli ejus cupiens

aliquæ bene-
ficium reddi-
dit,

E

F

et erga S.
Galli mona-
chos

A cupiens interesse festivitati. Cumque ipsam venerande solennitatis in cœnobio noctem duxisset, mane basilicam ingressus ad S. Confessoris turbam accessit. Deinde fratribus ad se, dextro altaris lateri ipse conjunctus, accersitis, crucem auream gemmis interpositam, calicemque onychinum auro et gemmis eleganter paratum, cum patena aurea nihilominus gemmata altario imposuit. Palliolum etiam casulamque pretiosi generis, nec non et albam cum cingulo stolaque ac mappula, cunctis his auro perfectis, eidem applicuit aræ.

maxime liberatis fuit.

23 Sed et magnam ceræ copiam sanctæ contulit ædi. Campanam quoque miræ magnitudinis et eximie sonoritatis loco contradidit. Et hinc S. Othmari loculo accedens ipsius aræ pallium satis pretiosum superexpandit. Posthæc S. Petri ecclesiam ingreditur, magnaque ibi estimationis palliolum condonat. Cetera, quæ sequuntur, effusam in singulos etiam monachos munificentiam ac benevolentiam declarant, quæ legi illis possunt. Adalberonem moverat perspecta jam ante cœnobii sanctitas, ut ex Ekkehardo Junioriore apud Goldastum tom. I, pag. 14 colligere est, ubi Adalbero nulla ac præclara admodum de loci illius incolarumque sanctimonia dixisse narratur. Hi porro tantæ munificentie non ingrati fuere. Sic enim pergit Historiarum mox laudatarum auctor: Pro cujus inæstimabilis beneficii gratia uno assensu tota simul sancti militia propoliti sancivit, ut tam ipsi, quam successores eorum felices recordationis Viro, domno videlicet Adalberoni episcopo, eandem, quam oulibet cœnobii hujus abbati, sive in seculo viventi, seu vocante Deo de mundo recedenti, orationis exhibeant summam. Megimberto quoque pontifici decretum est, unius proprii fratris orationem polliceri, ut, sicut pro quovis nostrum commemoratio agitur, ita et pro illo in omnimoda oratione compleatur. Et ut hanc nulla constitutionem deleat oblivio, Regulæ complacuit nostræ inseri libello, quatinus, dum codex iste frequentius videtur et legitur, beati Præsulis memoria strictius teneatur. Ceterum mendum hic est apud Goldastum; non enim S. Galli vigilia eo anno in Idus Septembris simul et in diem Sabbati incidit, sed in Nonas ejusdem mensis, quod obiter notasse sufficit. De collato item per B. Adalberonem S. Galli monasterio inter annum 887 et 889 S. Magni brachio videsis tom. 2 Septembris Commentarium Actis S. Magni abbatis prævium num. 103, pag. 720, ubi præterea pag. 733, num. 167 et seq. bona quædam a Salomone, hujus nominis III episcopo Constantiensi, olim S. Galli monasterio data, eidem opera B. Adalberonis per Arnulfum anno 898 confirmata reperies.

consecrationi ecclesie S. Emmerammi non interfuit anno 898.

24 Eodem anno, ut Staindelius in Chronico (consule tom. I Scriptorum Rerum Boicarum pag. 455) scribit, B. Adalbero monasterii S. Emmerammi consecrationi, a Formoso Papa 1x Kalendaris Octobris peractæ, interfuit. Asseritur id quoque (omisso tamen, quo consecratio illa contigerit, anno et mense) in Diplomate Ludovici, Germaniæ regis, quod anno 903 datum notatur. Quod ad annum 898 attinet, certum est, Formosum Papam ante annum illum et vivis abuisse, et proin certum pariter est, tum S. Emmerammi ecclesiam non consecrasse. Formosum toto illo tempore, quo pontificiam Sedem occupavit, Ratisponæ umquam fuisse versatum, nullum apud veteres exstat indicium. Romam ab illo Arnul-

fum invitatum iterum atque iterum partim ad annum 890 (quod tamen proxime sequenti factum est) partim ad annum 895 Annalium Fuldensium tom. 8 Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 56 continuator docet, sed per epistolas et missos seu legatos. Iterum rex a Formoso Apostolico per epistolas et missos enixe Romam venire invitatus est, inquit ad posteriorem annum. Reliquum ergo est, ut anno 899 (seu potius anno 891, quo in Pontificem electus est) Ratisponæ Formosus fuerit. Sed neque id tum contigisse videtur: cum enim Sergiana factione oblutante in Pontificem electus esset, et Sergius in Tusciam ab Adelberto marchione auxilium imploraturus abiisset, amittenda Sedis periculo sese exposuisset, si, relicta Roma, in Germaniam tam cito abiisset. Denique, quæ fuit monasterium Santemmerammense consecrandi occasio aut causa? Anno quidem 891 Ratisponensem civitatem combustam fuisse, docet Annalium Fuldensium continuator: sed addit: Exceptis domo S. Emmerami martyris et ecclesia S. Cassiani media urba constituta, [quæ] ab igne divinitus defensæ sunt.

AUCTORE J. B.

25 Inter beneficia vero, quæ ecclesiæ suæ Augustanæ contulit, non postremo loco numeranda est S. Udalrici, Augustani post ipsum et Hillinum episcopi, educatio: Qui (Hupaldus et Thepurga ejus parentes) tunc sapienti capti consilio, eum (Udalricum) præsulis Augustensis ecclesiæ Adalberonis dominio subdiderunt, inquit auctor Vitæ S. Udalrici anonymus apud Velsorum pag. 521; quo etiam teste, S. Udalricus, cum Adalberoni a cubiculis esset, Ramam profectus, ibidem e Marino Papa ejus obitum, sequæ Augustanum aliquando episcopum, sed turbulentis temporibus fore audivit. Obiit B. Adalbero, ex dictis anno 909, quo Sergius III Romæ sedebat, cujus non ea fuit vitæ probitas, ut prophetiæ donum habuisse credendus sit. Marinus Papa hujus nominis I annis tum pluribus in civis esse desiderat: Marinus autem II anno demum 943 Romanum Pontificatum obtinuit. Qui ergo S. Udalricus anno 909 B. Adalberonis obitum ex Marino Papa percipere potuit? Non inepte Velserus censet, auctorem Vitæ S. Udalrici anticipatione hic usum fuisse, ut sensus sit, S. Udalricum hæc ex Marino nondum Pontifice, postea tamen ad eam dignitatem evecto, intellexisse. Certe Oldoinus in suis ad Ciaconium notis Marini, postea Papam, a Stephano VI, qui anno 900 obiisse dicitur, S. R. E. Cardinalium numero adscriptum fuisse tradit. Ceterum hæc Velseri interpretatio inde mihi etiam probatur magis, quod et alibi idem auctor simili loquendi modo sit usus: sic enim habet apud Velsorum pag. 525: Cumque (Adalbero junior, Udalrici ex sorore nepos) ab eo (monacho quodam Benedicto) in omnibus profectibus bonæ scientiæ et disciplinæ doctus atque educatus in virile robur devenisset, statim de schola exemptus, ab avunculo suo episcopo (Udalrico) imperatori præsentatus et in manus ejus misericordiæ commendatus, regali servitio tam studiose atque decenter insistebat, usque dum imperatori ejus ministerium in ecclesiasticis et secularibus bene placuisset. S. Udalricus Adalberonem juniorem e schola in Oltonis aulam certo deduxit ante annum 941, quo Adalberonem juniorem ab Ottone abbatiam Utenburanam in commendam accepisse, scribit Corbinianus Khamm Hierarchiæ Augustanæ part. I, pag. 573. Atqui tamen Otto non nisi

E Post obitum, quem Romæ e Marino, postea Papa S. Udalricus audivit,

F

AUCTOR
J. B.

nisi anno 962 Romæ imperator coronatus est. Sicut itaque auctor Adalberonem ab Udalrico Ottoni imperatori, cum nondum imperator esset, commendatum scribit, ita et Udalricum cum Marino, nondum Pontifice, Romæ versatum, litteris tradidisse consendus est.

apparuit quibusdam, ac miraculis claruisse fertur.

26 Addit his idem auctor, A. Adalberonem, jam e vicis sublatum, sese Ramberto cuidam spectandum non semel præbuisse, nonnulla huic prædixisse, ac S. Udalrico sacris ministeriis vacanti adstilisse, quæ hic obiter indicasse sufficiat. Miraculis post obitum claruisse legitur in Catalogorum episcoporum Augustanorum et abbatum S. Afræ apud Jo. Georgium Eccardum Corporis historici mediæ ævi tom. 2, col. 2241 et seq. Desinit Catalogus in Mænegoldo anno 1179 in abbatem S. Afræ electo. En Catalogi de B. Adalberone verba, quamvis mutila: Adalbero septimus decimus post Dionysium martyrem præfuit omni sanctitate præditus. Cujus pretiosam mor-

tem in conspectu Domini Romæ S. Marinus D Papa intellexit; itaque S. Udalrico, qui tunc temporis ibidem erat, intimavit. Sepultus est ad S. Afram, ad cuius sepulchrum multa infirmis præstantur beneficia. De hoc inter alia legitur... In illo et in tali loco habundas, confer in cœnobio meo Deo ac mihi servientibus. Ipsa nocte Chora aliam matronam conveniens, sitim suam simili modo, ut expositum est, enumerat: sicque obtinet vineas matronæ, quarum ipsa pollebat ubertate. Mane facta sibi invicem referunt matronæ, quæ viderant et propere tradunt ad cœnobium omnem summam, quæ multa erat valde, illud delegantes. Verum, quæ lacunam sequuntur verba, ad S. Udalricum spectare videntur: deest enim tam Hiltino, quam S. Udalrico titulus; et quæ paulo post de contumelioso in S. Afræ cœnobitis milite, horrenda morte punito, ibidem narrantur, certo ad S. Udalricum spectant.

B

DE B. GUNTHERO CONFESSORE

E

ORDINIS S. BENEDICTI

BREUNOVIÆ IN BOHEMIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Celeber Beati in Bohemia cultus, memoria in Fastis sacris: quis illius biographus.

ANNO MXLV.
B. Guntherus insigni cultu,

Quanta sit divinæ gratiæ vis et efficacia, quæ, cujus miseretur, ad se Deus hominem vocat, docuit B. Guntherus, quem a mediis seculi deliciis primum quidem ad vitæ monasticæ latebras, dein vero etiam ad horridas et ab hominum societate remotas traduxit solitudines, in quibus ille tanto conjunctior Deo, quanto ab illis dissociatior vixit, obiitque; vir quidem natalium splendore illustris, sed hujus contemptu, et vitæ sanctimonia, plurimis post obitum prodigiis comprobata, celebritatem, per Bohemiam maxime, majorem multo et potiore consecutus. Quanta erga illum fidelium veneratio, quantus ad sepulchrum ejus, quod in Breunoviensi juxta Pragam, urbem Bohemiæ primariam, Ordinis Benedictini cœnobio nactus fuit, Bohemorum, vicinarumque gentium concursus fuerit, prodigiorum, abs illo ibidem patratorum, Actis ejus subnectendorum, enumeratio luculente docebit. Sed quamquam Gunthero cultus jam pridem, delatus fuerit insignis, hactenus tamen solenni ritu, pontificioque decreto in Sanctorum Beatorumve album relatus fuit: agi tamen ea de re cepit seculo XIII, tempore Alexandri IV, qui ab anno 1254 ad annum usque 1261 Ecclesiæ præfuit, et Martini, quo abbatiam Breunoviensem moderante, prodigiis maxime Guntherus emicuit: sed res tum quidem vel ipsius Guntheri monitu ad exitum perducta non fuit, si qua fides scripta est, quod sese inter ecclesiæ metropolitanæ Pragensis monumenta reperisse, Balbinus in Annotatis ad cap. 5, lib. 3 Epitomes Rerum Bohe-

micarum pag. 188 ait, exhibetque verbis hisce conceptum.

2 Sciendum est, quod, cum tempore Alexandri Papæ virtutum operator D. Jesus Christus tunc temporis fere innumerabilia miracula operaretur (Guntheri nimirum meritis et intercessione) et fama tantorum miraculorum fulgore per mundi partes diversas dulci sono perstreperet per Bohemiam, Moraviam, Austriam, Ungariam, Poloniam, Turingiam, reges terræ et principes populorum convenerunt in unum, ut tabernaculum Spiritus Sancti, corpus scilicet beati Guntheri gloria et honore sublimarent, ut, qui ante Dominum in cœlis coram angelis et Sanctis Dei honore et gloria sublimatur, etiam ante homines mortales hujus mundi in honore haberetur, unde cum fama celeberrima multorum prælatorum aures attingeret, diversi ex eis suas preces ad dictum D. Alexandrum, Romanæ Ecclesiæ Præsulem, duxerunt supplicare, ut talis et tanti Viri, beati videlicet Guntheri corpus (seu potius Guntherum ipsum) qui mundum sua vita illustrabat, in Catalogo Sanctorum dignaretur adscribere, quorum particeps erat in cœlo. Consilium autem omnium fuit, ut Martinus abbas Breunoviensis, qui erat Deo et hominibus dilectus, hanc solennem legationem perageret, qui abbas per omnia sequens Apostolorum vestigia, fratribus indixit triduanum jejunium, ut Deus, cui nota sunt omnia futura et præterita, dignaretur eis revelare suæ voluntatis beneplacitam super hac re.

etsi solenni ritu in Sanctorum album

3 Tertia